

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
„УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ”

Скрипников П.М., Марченко А.В., Хміль Т.А.

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ЗА ФАХОМ
«СТОМАТОЛОГІЯ» НА БАЗАХ СТАЖУВАННЯ**

Посібник для лікарів-інтернів та базових керівників

Полтава – 2014

Організація навчання лікарів-інтернів за фахом «Стоматологія» на базах стажування: Посібник для лікарів-інтернів та базових керівників / [П.М.Скрипников, А.В.Марченко, Т.А.Хміль]. - Полтава, 2014.- 38 с.

Методичний посібник по організації навчального процесу для лікарів-стоматологів в інтернатурі є доповненням до типового «Навчального плану і програми інтернатури (спеціалізації) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації за фахом "Стоматологія".

Рекомендований як навчальний посібник для лікарів-інтернів та базових керівників.

Рецензенти: Куроєдова В.Д. – д.мед.н., професор, зав. кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів ВДНЗУ «УМСА»; Нідзельський М.Я. - д.мед.н., професор, зав. кафедри післядипломної освіти лікарів стоматологів-ортопедів ВДНЗУ «УМСА».

Рекомендовано ЦМК ВДНЗУ «УМСА» до видання (протокол № 8 від 24.04.2014 р.).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичний посібник по організації навчального процесу для лікарів-стоматологів в інтернатурі є доповненням до типового «Навчального плану і програми інтернатури (спеціалізації) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації за фахом "Стоматологія", які розроблені за участю співробітників опорної кафедри МОЗ України - кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів ВДНЗУ «УМСА» (зав.кафедри – професор П.М.Скрипников).

Відповідно до Закону України "Про вищу освіту", "Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації" (наказу МОЗ України №291 від 19.09.96 р.), спеціалізація є обов'язковою формою післядипломної освіти з присвоєнням після закінчення кваліфікації "лікар-спеціаліст".

Спеціалізація (інтернатура) - це опанування лікарем однією з передбачених номенклатурою лікарських спеціальностей, затверджених наказом МОЗ України №621 від 21.11.2005 р. „Про внесення змін до наказу №81 від 23.02.2005 р. «Перелік спеціальностей та строки навчання в інтернатурі випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів, медичних факультетів університетів».

Головною метою інтернатури для стоматологів є підвищення рівня практичної підготовки випускників, їхньої професійної готовності до самостійної лікарської діяльності за базовим фахом "Стоматологія".

Підготовка в інтернатурі проводиться за типовим навчальним планом і програмою, які затверджені МОЗ України, в очно-заочній формі: навчання на кафедрах вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації та стажування в базових установах лікувально-профілактичних закладів України.

На кафедрах вищих медичних закладів інтерни навчаються 8 місяців: 5 місяців - протягом першого року, 3 місяці - протягом другого року навчання відповідно до типового плану. Передбачається читання комплексних лекцій, проведення семінарських занять, клінічних розглядів, клінічних конференцій з аналізом важливих питань діагностики і лікування, експертної оцінки історій хвороб. На практичних заняттях удосконалюються методи діагностики, передбачене засвоєння методики роботи новими матеріалами з використанням сучасних технологій, вивчаються та застосовуються „Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги на I, II, та III рівнях" (наказ МОЗ України №507 від 28.12.2002 р.), державний реєстр лікарських засобів, дозволених для застосування в медичній практиці, доповнений переліком матеріалів і засобів, які використовуються у стоматології. Інтерни залучаються до науково-дослідної роботи з використанням особистого досвіду і спеціальної літератури; беруть участь у роботі науково-практичних

конференцій, міських, обласних, міжнародних семінарів, працюють із сучасною медичною літературою, готують презентації.

Підготовка лікарів-інтернів на базах лікувально-профілактичних закладів охорони здоров'я здійснюється керівниками (лікарями першої та вищої категорії) протягом 14 місяців: перший рік - 6 місяців, другий рік - 8 місяців. На клінічних базах навчання інтерни ведуть прийом хворих, удосконалюють професійну майстерність, упроваджують сучасні методи діагностики, лікування і профілактики в практичну лікарську діяльність, керуючись наказом №566 від 23.11.2004 р. „Про затвердження Протоколів надання медичної допомоги за спеціальностями „ортопедична стоматологія”, „терапевтична стоматологія”, „хірургічна стоматологія”, „ортодонція”, „дитяча терапевтична стоматологія”, „дитяча хірургічна стоматологія”. На семінарських заняттях лікарі-інтерни на основі досвіду роботи і вивчення спеціальної літератури обговорюють актуальні питання діагностики, етіології та патогенезу, лікування, помилки й ускладнення, які виникають під час роботи. Вивчення розділу закінчується заліком. Залік приймають зав. відділення, керівник лікаря-інтерна біля крісла хворого. При цьому інтерн демонструє свої професійні мануальні навички і знання.

Підставою для навчання в інтернатурі є диплом лікаря, посвідчення про призначення на роботу за персональним розподілом або довідка про самостійне працевлаштування, угода для лікарів, які будуть навчатися за контрактом.

Початок занять – із 1 серпня поточного року. До початку навчального року бази і базові керівники лікарів-інтернів затверджуються спільним наказом вищого медичного закладу й департаменту охорони здоров'я.

Індивідуальні плани інтерна розробляє керівник лікарів-інтернів за участю головного спеціаліста і викладача вищого медичного закладу на основі типового навчального плану та програми. Індивідуальні плани затверджуються головним лікарем базового закладу та завідувачем профільної кафедри, де буде навчатися інтерн. До індивідуального плану лікаря-інтерна, крім основної роботи за фахом, додатково вносяться заплановане виконання наукової роботи, самостійна робота з літературою, санітарно-освітня робота, робота в комп'ютерному класі, піврічна й річна атестації.

Головні спеціалісти, викладачі вузів, відповідальні за підготовку лікарів-інтернів, надають необхідну методичну і консультативну допомогу керівникам лікарів-інтернів. Адміністративно лікарі-інтерни підпорядковані керівництву базового закладу охорони здоров'я. Під час проходження інтернатури молоді спеціалісти мають усі права і несуть відповідальність за свої дії відповідно до чинного законодавства. Тривалість робочого дня встановлюється відповідно до спеціальності лікаря і регламентується чинним законодавством. Нормативи прийому для лікарів-інтернів за фахом “Стоматологія” плануються відповідно до навчального плану і програми. Облік роботи лікаря-інтерна проводиться згідно із затвердженою обліковою та звітною документацією лікаря-стоматолога (наказ №110 від 14.02.2012р.).

У період спеціалізації не дозволяється переводити лікаря-інтерна з одного базового закладу охорони здоров'я до іншого і змінювати місце її проведення, за винятком зміни призначення на роботу. У такому разі лікар-інтерн має одержати довідку, в якій буде зазначено, які розділи навчального плану і програми виконані до зміни базового закладу. Довідки про обсяг виконаної роботи надаються лікарям-інтернам, які переривають навчання у зв'язку з хворобою або вагітністю. Довідка затверджується головним лікарем та завідувачем кафедри вищого навчального закладу.

Після закінчення навчання в інтернатурі лікарі-інтерни атестуються в Державних атестаційних комісіях для визначення знань і практичних навичок із присвоєнням звання лікаря-спеціаліста за фахом "Стоматологія". Голови атестаційних комісій затверджуються наказом МОЗ України, а склад комісії - ректором вищого навчального закладу, закладу післядипломної освіти. Для атестації на визначення знань і практичних навичок із присвоєнням звання лікаря-спеціаліста до комісії за 2 тижні до початку її засідання подаються такі матеріали: відомості про складання ліцензійного інтегрованого іспиту „Крок 3.Стоматологія”; характеристика від адміністрації базового закладу охорони здоров'я, в якому інтерн стажувався, із зазначеними відомостями про виконання навчального плану і програми з оцінкою професійної діяльності та якісних показників практичної роботи; атестаційний листок; індивідуальний план роботи; щоденник обліку роботи; фотографії розміром 3x4 см; залікова книжка.

Лікарям-інтернам, які виконали навчальний план і програму, склали ліцензійний інтегрований іспит „Крок 3. Стоматологія”, одержали позитивні оцінки на Державній атестації, видається сертифікат установленого зразка про присвоєння звання “лікар-спеціаліст” за фахом “Стоматологія”.

I. ПРОГРАМА ЗІ СТОМАТОЛОГІЇ

Код курсу, розділу	Назва курсу, розділу
	<p style="text-align: center;">1. Загальний розділ</p> <p style="text-align: center;">1.1. Організація стоматологічної допомоги населенню</p> <p>1.1.1. Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення</p> <p>1.1.2. Посадові обов'язки адміністративного і медичного персоналу стоматологічних відділень, кабінетів</p> <p>1.1.3. Основні показники діяльності стоматологічних кабінетів і відділень</p> <p>1.1.4. Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги</p> <p>1.1.5. Класифікатор процедур у стоматології</p> <p>1.1.6. Облікова і звітна документація в стоматології</p> <p>1.1.7. Планування стоматологічної допомоги</p>
	<p style="text-align: center;">1.2. Профілактика стоматологічних хвороб</p> <p>1.2.1. Основи профілактики стоматологічних хвороб</p> <p>1.2.2. Комплексна програма профілактики</p> <p>1.2.3. Санітарно-просвітня робота серед населення</p> <p>1.2.4. Основи маркетингу, менеджменту і права в стоматології</p>
	<p style="text-align: center;">1.3. Клінічна анатомія, оперативна хірургія голови і шиї</p> <p>1.3.1. Клінічна і топографічна анатомія порожнини рота і зубощелепної системи</p> <p>1.3.2. Оперативна хірургія і хірургічні маніпуляції щелепно-лицьової ділянки</p> <p>1.3.3. Топографоанатомічні обґрунтування провідникової анестезії гілок трійчастого нерва</p> <p>1.3.4. Оперативні методи гемостазу при ушкодженнях альвеолярного відростка, язика, щоки</p> <p>1.3.5. Вікові особливості росту і розвитку дітей від народження до 15 років та їхній вплив на розвиток стоматологічних хвороб</p>

	1.4. Діагностика і допомога в невідкладних станах
1.4.1.	Клінічні прояви і невідкладна допомога при непритомності, колапсі, епілептичному нападі
1.4.2.	Причини, прояви і невідкладна допомога при шоках (анафілактичному, інфекційно-токсичному, кардіогенному)
1.4.3.	Діагностика і невідкладна допомога при комах (гіпо-, гіперглікемічній)
1.4.4.	Ознаки клінічної смерті та методика проведення непрямого масажу серця і штучної вентиляції легенів
1.4.5.	Проведення інтенсивної терапії та реанімаційних заходів при травмі та запальних процесах щелепно-лицьової ділянки
	1.4. Амбулаторне знеболювання в стоматології
1.5.1.	Механізм болю
1.5.2.	Психопрофілактика болю
1.5.3.	Знеболювання на рівні нервових рецепторів
1.5.4.	Знеболювання на рівні провідних шляхів
1.5.5.	Знеболювання на рівні кори головного мозку
1.5.6.	Нетрадиційне знеболювання в стоматології
1.5.7.	Фізичні методи місцевого знеболювання
1.5.8.	Помилки й ускладнення в проведенні знеболювання
	2. Терапевтична стоматологія
2.1.1.	Сучасні уявлення про етіологію і патогенез карієсу
2.1.2.	Методи обстеження.
2.1.3.	Клініка, диференційна діагностика і лікування карієсу
2.1.4.	Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні карієсу
2.2.1.	Етіологія, патогенез запалення пульпи зуба.
2.2.2.	Класифікація, клініка, диференційна діагностика різних форм пульпіту в дорослих
2.2.3.	Методи лікування пульпітів
2.2.4.	Фізичні методи лікування пульпітів
2.2.5.	Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні пульпітів, запобігання та їх усунення.
2.3.1.	Етіологія, патогенез, періодонтитів. Клініка, диференційна діагностика гострих і хронічних форм періодонтиту
2.3.2.	Методи лікування періодонтитів
2.3.3.	Помилки й ускладнення при діагностиці та лікуванні
2.3.4.	періодонтиту, запобігання та їх усунення

2.4.1.	Некаріозні ураження зубів. Діагностика, лікування і профілактика
2.5.1.	Сучасні відновлювальні та пломбувальні матеріали
2.5.2.	Бондингові системи для емалі та дентину. Адгезивна техніка реставрації
2.5.3.	Матеріали для заповнення корневих каналів тимчасових і постійних зубів
2.6.1.	Сучасні уявлення про етіологію і патогенез хвороб пародонта
2.6.2.	Клініка, діагностика, диференційна діагностика хвороб пародонта
2.6.1.	Методи комплексного лікування хвороб пародонта
2.6.2.	Гігієна порожнини рота при хворобах пародонта
2.6.3.	Фізичні методи лікування хвороб пародонта
2.6.4.	Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні хвороб пародонта
2.7.1.	Травматичні й виразково-некротичні ураження слизової оболонки рота
2.7.2.	Вірусні хвороби. ВІЛ-інфекція. СНІД.
2.7.3.	Мікози слизової оболонки порожнини рота
2.7.4.	Алергічні хвороби (реакція негайного і сповільненого типу)
2.7.5.	Багатоформна ексудативна еритема
2.7.6.	Хронічний рецидивуючий афтозний стоматит
2.7.7.	Зміни слизової оболонки рота при екзогенних інтоксикаціях
2.7.8.	Зміни слизової оболонки рота при системних хворобах і хворобах обміну
2.7.9.	Зміни слизової оболонки рота при дерматозах із аутоімунним компонентом (пухирчатка, пемфігоїд, червоний плесканий лишай, червоний вовчак, хвороба Дюринга)
2.7.10.	Аномалії та хвороби язика
2.7.11.	Хвороби губ (хейліти)
2.7.12.	Передракові захворювання слизової оболонки рота і червоної облямівки губ
2.7.13.	Фізичні методи в комплексному лікуванні хвороб слизової оболонки порожнини рота
2.8.1.	Постійний струм у методиках гальванізації, електрофорезу і електрознеболювання
2.8.2.	Перемінні струми і поля високої частоти, ультрависокої й надвисокої частоти
2.8.3.	Масажи (гідро-, вібро-, вакуум-, авто-)
2.8.4.	Світло- і пелоїдотерапія

2.8.5.	Тепловодолікування, застосування низьких температур у стоматології
2.8.6.	Постійне електричне поле високої напруги
2.8.7.	УЗ-терапія
2.8.8.	Лазеротерапія
2.8.9.	Магнітне поле постійної й низької частоти у стоматології
2.8.10.	Бальнеотерапія
2.8.11.	Електроодонтометрія. Сучасна апаратура. Техніка проведення
3. Дитяча стоматологія	
3.1.1.	Морфофункціональні особливості структури тканин порожнини рота в дітей
3.2.1.	Значення факторів ризику в розвитку каріозного процесу в дітей різного віку
3.2.2.	Перебіг карієсу, особливості діагностики і лікування в різні вікові періоди в дітей.
3.2.3.	Вибір пломбувального матеріалу, герметизація фісур
3.2.4.	Профілактика карієсу в дітей
3.2.5.	Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні карієсу тимчасових і постійних зубів
3.3.1.	Діагностика, диференційна діагностика різних форм пульпіту тимчасових і постійних зубів у дітей
3.3.2.	Принципи лікування пульпіту тимчасових і постійних зубів у дітей
3.3.3.	Фізичні методи лікування пульпіту
3.4.1.	Клініка, діагностика, диференційна діагностика гострих і хронічних форм запалення пародонта постійних і тимчасових зубів у дітей
3.4.2.	Принципи лікування періодонтиту тимчасових і постійних зубів у дітей
3.4.3.	Помилки й ускладнення лікування періодонтиту, запобігання та їх усунення
3.5.1.	Некаріозні ураження. Діагностика, лікування і профілактика
3.6.1.	Значення факторів ризику хвороб тканин пародонта в дітей
3.6.2.	Клініка, діагностика, диференційна діагностика хвороб тканин пародонта в дітей
3.6.3.	Методи лікування хвороб тканин пародонта в дітей
3.6.4.	Фізичні методи лікування хвороб тканин пародонта
3.7.1.	Залежність розвитку хвороб слизової оболонки рота в дітей

<p>3.7.2. 3.7.3. 3.7.4. 3.7.5. 3.7.6. 3.7.7. 3.7.8. 3.7.9. 3.8.</p>	<p>залежно від вікових особливостей її структури Класифікація хвороб слизової оболонки порожнини рота Ушкодження слизової оболонки ротової порожнини Вірусні хвороби слизової оболонки рота Прояви гострих вірусних інфекцій на слизовій оболонці ротової порожнини Грибкові хвороби Алергічні хвороби слизової оболонки Зміни слизової оболонки порожнини рота при деяких системних і специфічних хворобах Аномалії та самостійні хвороби язика і губ Санація і диспансеризація дітей у стоматології</p>
	<p style="text-align: center;">4. Хірургічна стоматологія (зокрема дитяча)</p> <p>4.1.1. Операція видалення зуба. Методи лікування і профілактики ускладнень операції видалення зуба 4.2.1. Диференційна діагностика запальних хвороб одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перикоронарит, флегмона, абсцес та ін.) 4.2.2. Ускладнення гнійно-запальних хвороб одонтогенної етіології 4.2.3. Лімфаденіти, фурункули, карбункули, бешиха, нома Диференційна діагностика, методи лікування 4.2.4. Диференційна діагностика одонтогенного і риногенного гайморитів 4.2.5. Методи лікування перфоративного гаймориту, оперативне лікування нориці гайморової порожнини 4.2.6. Діагностика специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці 4.2.7. Методи диференційної діагностики і лікування специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці 4.3.1. Диференційна діагностика ушкоджень і хвороб скронево-нижньощелепного суглоба 4.4.1. Хвороби слинних залоз. Діагностика, диференційна діагностика, методи лікування 4.5.1. Неврогенні хвороби обличчя і щелеп 4.6.1. Хірургічні методи лікування періодонтиту, хвороб пародонта 4.7.1. Невідкладна допомога при травматичних ушкодженнях м'яких тканин і кісток щелепно-лицьової ділянки 4.8.1. Диференційна діагностика пухлин і пухлиноподібних утворів м'яких тканин. Методи лікування 4.8.2. Диференційна діагностика пухлин і пухлиноподібних утворів</p>

4.9.1.	кісток щелепно-лицьової ділянки Хірургічні методи лікування передраку слизової оболонки і шкіри
4.10.1.	Сучасні методи діагностики новоутворів щелепно-лицьової ділянки
4.10.2.	Діагностика злоякісних новоутворів шкіри обличчя. Диференційна діагностика, методи лікування
4.10.3.	Діагностика злоякісних новоутворів кісток щелепно-лицьової ділянки. Диференційна діагностика, методи лікування
4.10.4.	Діагностика злоякісних новоутворів слинних залоз. Диференційна діагностика, методи лікування
4.11.1.	Профілактика, діагностика і лікування вроджених вад розвитку щелепно-лицьової ділянки в дітей
4.12.1	Дентальна імплантація
5. Ортопедична стоматологія	
5.1.1.	Функціональна анатомія зубощелепної системи. Біомеханіка жувального апарату
5.2.1.	Функціональна перебудова жувальної системи при патології і після ортопедичного лікування
5.3.1.	Особливості обстеження зубощелепної системи в ортопедичній стоматології. Оклюзія, її види і фактори
5.4.1.	Ортопедичні методи в комплексному лікуванні хвороб тканин пародонта
5.5.1.	Особливості відновлення дефектів коронок зубів вкладками і вінірами. Методи виготовлення вкладок і вінірів
5.6.1.	Клініка дефектів коронок зубів та особливості їх відновлення штучними коронками
5.7.1.	Ортопедичне лікування при повному дефекті коронок зубів (куксові та штифтові конструкції)
5.8.1.	Особливості ортопедичного лікування часткових дистально обмежених дефектів зубних рядів мостоподібними конструкціями
5.9.1.	Надання невідкладної допомоги в ортопедичній стоматології
5.10.1.	Особливості підготовки порожнини рота до протезування залежно від вибору конструкції протеза
5.11.1.	Особливості ортопедичного лікування при частковій і повній відсутності зубів знімними протезами, механізми адаптації до них. Корекція протезів. Особливості догляду за ортопедичними конструкціями і гігієна ротової порожнини під час користування ними
5.12.1.	Уявлення про сучасні технології виготовлення протезів. Основні

5.13.1.	та допоміжні зуботехнічні матеріали
5.14.1.	Особливості клініки, діагностики й ортопедичного лікування при підвищеному стиранні зубів
5.15.1.	Ортопедичні втручання при зубощелепних деформаціях
5.16.1.	Методи ортопедичного лікування хвороб скронево-нижньощелепних суглобів. Реабілітація хворих
	Особливості щелепно-лицьового протезування і підготовки хворих до цих втручань. Стоматологічна реабілітація пацієнтів
6. Ортодонтія	
6.1.1.	Організація ортодонтичної допомоги дітям, підліткам і дорослим. Головні епідеміологічні та статистичні показники. Диспансеризація в ортодонтії
6.2.1	Морфологічна і функціональна характеристики фізіологічного прикусу в різні вікові періоди
6.3.1	Сучасні уявлення про чинники і патогенез зубощелепно-лицьових аномалій
6.4.1	Морфофункціональна характеристика патологічних видів прикусу залежно від віку
6.5.1	Особливості діагностики зубощелепних аномалій у різні вікові періоди (клінічний метод, біометрія діагностичних моделей щелеп, рентгенологічні методи, фото-, антропометрія, функціональні методи)
6.6.1	Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування для усунення місцевих та соматичних порушень
6.7.1	Особливості клініки, лікування і профілактики аномалій окремих зубів залежно від віку
6.8.1	Характер місцевих порушень при аномаліях форми зубних рядів, оцінка психосоматичного стану. Методи лікування і профілактики
6.9.1	Особливості клініки, лікування і профілактики сагітальних аномалій прикусу в різні вікові періоди
6.10.1	Визначення характеру місцевих і загальних порушень при вертикальних аномаліях прикусу. Планування лікування залежно від віку пацієнта
6.11.1	Особливості клініки, лікування і профілактики трансверзальних аномалій прикусу залежно від віку
6.12.1	Тактика ортодонтичного лікування підлітків і дорослих. Показання до використання еджуайз-техніки. Реабілітація хворих
6.13.1	Особливості ортопедичного лікування зубів і зубних рядів у дітей і підлітків

6.14.1	Характер порушень при травмах зубів і щелеп у дітей, особливості їх ортопедичного лікування
6.15.1	Морфофункціональні зміни зубощелепного апарату при вроджених вадах розвитку обличчя і щелеп. Стоматологічна реабілітація хворих
6.16.1	Порушення мовлення при патології прикусу, методи корекції
6.17.1	Методи і засоби профілактики зубощелепних аномалій та деформацій у різні вікові періоди
6.18.1	Особливості гігієни порожнини рота за наявності ортодонтичних конструкцій у порожнині рота

II. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
підготовки інтернів за фахом “Стоматологія”
на клінічних базах стажування

Код курсу	Назва курсу	Всього годин	Семінари	Самостійна робота	Контроль знань
1.	Організація стоматологічної допомоги населенню України. Діючі нормативно-правові акти	156	8	148	Залік
1.1.	Головні стоматологічні та статистичні показники діяльності стоматологічної служби		2	22	
1.2.	Основи менеджменту, економіки і права для впорядкування діяльності лікаря-стоматолога в державних та приватних закладах охорони здоров'я України		2	24	
1.3.	Складання плану клінічного, лабораторного або інструментального обстеження			24	
1.4.	Аналіз реалізації програми профілактики стоматологічних хвороб на клінічній базі стажування		2	24	
1.5.	Діагностика і допомога в невідкладних станах			30	

1.6.	Амбулаторне знеболювання в стоматології		2	24	
2.	Терапевтична стоматологія	468	20	448	Залік
2.1.	Карієс		2	64	
2.2.	Хвороби пульпи		2	64	
2.3.	Хвороби періодонта		2	64	
2.4.	Некаріозні ураження зубів. Діагностика, лікування і профілактика		2	60	
2.5.	Пломбувальні матеріали		2	60	
2.6.	Хвороби тканин пародонта		4	68	
2.7.	Хвороби слизової оболонки порожнини рота		6	68	
3.	Дитяча стоматологія	624	26	598	Залік
3.1.	Амбулаторне знеболювання в дитячій стоматології		2	44	
3.2.	Карієс у дітей		6	150	
3.3.	Показання до вибору пломбувальних матеріалів		2	44	
3.4..	Пульпіти тимчасових і постійних зубів у дітей		2	46	
3.5.	Хвороби періодонта зубів у дітей		2	46	
3.6.	Сучасні матеріали для лікування ускладнень карієсу в дітей різного віку		2	44	
3.7.	Некаріозні ураження зубів. Діагностика, лікування і профілактика		2	44	
3.8.	Хвороби тканин пародонта в дітей		2	46	
3.9.	Хвороби слизової оболонки порожнини рота в дітей		2	46	
3.10.	Фізичні методи діагностики і лікування в дитячій стоматології		2	44	
3.11.	Особливості планування і надання стоматологічної допомоги дітям у школі та в дошкільних закладах освіти		2	44	
4.	Основні методи амбулаторного хірургічного	312	14	298	Залік

	лікування стоматологічних хвороб у дорослих і дітей				
4.1.	Операція видалення зуба. Ускладнення		2	18	
4.2.	Діагностика і допомога при кровотечі з лунки видаленого зуба			12	
4.3.	Загальне і місцеве знеболювання		4	12	
4.4.	Запальні хвороби одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомиєліт, перикоронарит). Ускладнення		4	40	
4.5.	Лімфаденіти, фурункули, карбункули, бешиха, нома. Диференційна діагностика, методи лікування			18	
4.6.	Диференційна діагностика одонтогенного, риногенного гайморитів. Сучасні методи лікування перфоративного гаймориту, оперативне лікування нориці гайморової порожнини		2	30	
4.7.	Діагностика і диференційна діагностика хвороб слинних залоз. Сучасні методи лікування			12	
4.8.	Діагностика, диференційна діагностика актиномікозу, сифілісу, туберкульозу. Методи лікування			12	
4.9.	Диференційна діагностика ушкоджень і хвороб СНЩС. Дисфункція СНЩС			12	
4.10.	Диференційна діагностика невралгії, невритів. Методи лікування			12	
4.11.	Хірургічні методи лікування періодонтиту, хвороб пародонта.			12	
4.12.	Травматичні ушкодження			30	

	м'яких тканин, щелеп, кісток лицевого скелета. Види хірургічних обробок				
4.13.	Диференційна діагностика пухлин і пухлиноподібних утворів м'яких тканин, щелеп		2	30	
4.14.	Хірургічні методи лікування передраків			12	
4.15.	Диференційна діагностика новоутворів шкіри, органів порожнини рота, щелеп. Діагностика, лікування			36	
5.	Вибрані питання ортопедичного лікування жувальної системи	312	14	298	Залік
5.1.	Морфофункціональні основи зубощелепної системи		2	40	
5.2.	Особливості обстеження зубощелепної системи		2	40	
5.3.	Ортопедичні методи в комплексному лікуванні хвороб тканин пародонта		2	40	
5.4.	Ортопедичне лікування вкладками хворих із частковими дефектами коронок зубів. Методи виготовлення вкладок			40	
5.5.	Ортопедичне лікування штучними коронками хворих із частковими дефектами коронок зубів		2	40	
5.6.	Ортопедичне лікування при повному дефекті коронок зубів (штифтові та куксові конструкції)		2	44	
5.7.	Надання невідкладної допомоги в ортопедичній стоматології		2	14	
5.8.	Особливості підготовки зубів до протезування залежно від вибору конструкції протеза		2	40	
6.	Зубощелепні аномалії, питання ортодонтії	312	14	298	Залік

6.1.	Організація ортодонтичної допомоги дітям, підліткам і дорослим. Головні епідеміологічні та статистичні показники. Диспансеризація в ортодонтії		2	56	
6.2.	Морфологічна і функціональна характеристика фізіологічного прикусу в різні вікові періоди		4	28	
6.3.	Сучасні уявлення про чинники і патогенез зубощелепно-лицьових аномалій			28	
6.4.	Морфофункціональна характеристика патологічних видів прикусу залежно від віку			28	
6.5.	Особливості діагностики зубощелепних аномалій у різні вікові періоди		2	36	
6.6.	Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування соматичних порушень		2	28	
6.7.	Особливості клініки, лікування і профілактики аномалій окремих зубів залежно від віку		4	38	
6.8.	Визначення характеру місцевих порушень при аномаліях форми зубних рядів, оцінка психосоматичного стану			28	
6.9.	Особливості клініки, лікування і профілактики сагітальних аномалій прикусу в різні вікові періоди			28	

III. ОРІЄНТОВНИЙ ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Всього 22 місяці (3432 години).

У т.ч. *занять на кафедрі:*

I рік - 5 місяців (780 годин),

II рік - 3 місяці (468 годин).

Усього - 1248 годин.

На базі: I рік - 6 місяців (936 годин),

II рік - 8 місяців (1248 годин).

Усього – 2184 години.

Рік навчання	місяці											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
I	Б	К	К	К	К	К	Б	Б	Б	Б	Б	В
II	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	К	К	К	

IV. ГРАФІК СТАЖУВАННЯ ІНТЕРНІВ НА КЛІНІЧНИХ БАЗАХ

№ п/п	Структурні підрозділи	Тривалість у місяцях (годинах)	Дата
1.	Терапевтичне відділення (кабінети: пародонтологічний, фізіотерапевтичний, рентгенологічний, організаційно-методичний; клінічна лабораторія, пункт невідкладної допомоги)	4 (624)	
2.	Дитяча стоматологічна поліклініка або відділення	2 (312)	
3.	Школа, дитячий дошкільний заклад	2 (312)	
4.	Ортопедичне відділення	2 (312)	
5.	Ортодонтичний кабінет	2 (312)	
6.	Хірургічне відділення (для дорослих і дітей). Стаціонарне відділення щелепно-лицьової хірургії. Відділення реанімації та інтенсивної терапії	2 (312)	
	Всього	14 (2184)	

I рік навчання (6 міс.): терапевтичне відділення, дитяча стоматологічна поліклініка

II рік навчання (8 міс.): школа, дитячий дошкільний заклад, ортопедичне відділення, ортодонтія, хірургічне відділення.

**V. Орієнтовний тематичний план семінарів
для лікарів-інтернів за фахом «Стоматологія»
на клінічних базах стажування**

Код курсу, розділу	Назва теми	Кількість годин
1.	Організація стоматологічної допомоги населенню України. Діючі нормативно-правові акти	
1.1.	Організація стоматологічної допомоги населенню України	2
1.2.	Діючі нормативно-правові акти	2
1.3.	Аналіз реалізації програми профілактики стоматологічних хвороб на клінічній базі	2
1.4	Амбулаторне знеболювання в стоматології	2
2.	Терапевтична стоматологія	
2.1.	Карієс. Клінічний перебіг, діагностика, диференційна діагностика	2
2.2.	Клініка, диференційна діагностика пульпітів	2
2.3.	Клініка, диференційна діагностика періодонтитів	2
2.4.	Некаріозні ураження зубів, що виникають після прорізування	2
2.5.	Адгезивна техніка реставрації зубів	2
2.6.1	Методи обстеження хворих з патологією тканин пародонта.	2
2.6.2	Принципи лікування хвороб тканин пародонта	2
2.7.1.	Особливості обстеження хворих з захворюваннями слизової оболонки порожнини рота	2
2.7.2.	Захворювання губ. Клініка, діагностика, лікування	2
2.7.3.	Принципи лікування хвороб слизової оболонки порожнини рота	2
3.	Дитяча стоматологія	
3.1.	Сучасні принципи організації стоматологічної допомоги дітям	2
3.2.1	Амбулаторне знеболювання в дитячій стоматології	2
3.2.2	Клініка, диференційна діагностика карієсу у дітей	2
3.2.3	Принципи лікування дітей із карієсом	2

3.3.	Показання до вибору пломбувальних матеріалів для лікування зубів у дітей	2
3.4.	Клініка, диференційна діагностика пульпітів тимчасових і постійних зубів у дітей	2
3.5.	Клініка, диференційна діагностика періодонтитів у дітей	2
3.6.	Матеріали для пломбування кореневих каналів у дітей	2
3.7.	Некаріозні ураження зубів, що виникають у період фолікулярного розвитку.	2
3.8.	Принципи лікування хвороб тканин пародонта у дітей	2
3.9.	Особливості клінічного перебігу захворювань СОПР у дітей	2
3.10.	Фізичні методи діагностики і лікування в дитячій стоматології	2
3.11.	Санация порожнини рота у дітей, форми і методи	2
4.	Основні методи амбулаторного хірургічного лікування стоматологічних хвороб	
4.1.	Загальне знеболювання, показання до проведення при амбулаторних втручаннях	2
4.2.	Місцеве знеболювання. Сучасні методи.	2
4.3.	Алергічний шок. Види, прояви, методи невідкладної допомоги	2
4.4.	Діагностика та невідкладна допомога при серцево-судинній патології	2
4.5.	Периферична асфіксія; види, невідкладна допомога	2
4.6.1	Диференційна діагностика запальних хвороб одонтогенної етіології в дорослих і дітей	2
4.6.2	Диференційна діагностика, методи лікування одонтогенного, риногенного гайморитів	2
5.	Вибрані питання ортопедичного лікування жувальної системи	
5.1.	Морфофункціональні основи зубощелепної системи	2
5.2.	Особливості обстеження зубощелепної системи	2
5.3.	Ортопедичні методи в комплексному лікуванні хвороб тканин пародонта	2
5.4.	Ортопедичне лікування при повному дефекті коронок зубів	2

5.5.	Надання невідкладної допомоги в ортопедичній стоматології	2
5.6.	Особливості підготовки зубів до протезування залежно від вибору конструкції	2
5.7.	Корекція знімних конструкцій протезів	2
6.	Зубощелепні аномалії, питання ортодонтії	
6.1.	Морфо-функціональна характеристика патологічних видів прикусу залежно від віку	2
6.2.	Особливості діагностики зубо-щелепних аномалій	2
6.3.	Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування	2
6.4.	Тактика ортодонтичного лікування підлітків і дорослих. Реабілітація хворих	2
6.5.	Особливості ортопедичного лікування зубів і зубних рядів у дітей і підлітків	2
6.6.	Морфофункціональні зміни зубо-щелепного апарату при вроджених вадах розвитку обличчя	2
6.7.	Методи і засоби профілактики зубощелепних аномалій і деформацій у різні вікові періоди	2

**VI. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ
ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ НА КЛІНІЧНИХ БАЗАХ**

№ п/п	Назва реферату
1-й рік навчання	
1	Головні стоматологічні та статистичні показники діяльності стоматологічної служби
2	Основи менеджменту, економіки і права для впорядкування діяльності лікаря-стоматолога в державних та приватних закладах охорони здоров'я України
3	Амбулаторне знеболювання в стоматології
4	Сучасні уявлення про етіологію та патогенез карієсу.
5	Методи лікування пульпіту у дорослих. Помилки, ускладнення та їх усунення
6	Консервативні та хірургічні методи лікування періодонтиту. Помилки, ускладнення та їх усунення
7	Сучасні пломбувальні матеріали
8	Хвороби губ
9	Клініка, диференційна діагностика карієсу в дітей
10	Показання до вибору пломбувальних матеріалів у дітей
11	Хвороби періодонта зубів у дітей
12	Хвороби слизової оболонки порожнини рота у дітей
13	Фізичні методи діагностики і лікування в дитячій стоматології
2-й рік навчання	
14	Особливості планування і надання стоматологічної допомоги дітям у школі та в дошкільних закладах освіти
15	Загальне знеболювання у стоматології
16	Ускладнення після видалення зубів (у дітей і дорослих).
17	Діагностика і допомога при анафілактичному шоці, непритомності, колапсі та комах
18	Діагностика і допомога при серцево-судинній патології: стенокардії, гіпертонічному кризі
19	Диференційна діагностика запальних хвороб одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перикоронарит)
20	Морфофункціональні основи зубощелепної системи
21	Особливості обстеження зубощелепної системи
22	Показання до ортопедичного лікування і зубного протезування в дітей

23	Ортопедичне лікування штучними коронками хворих із частковими дефектами коронок зубів
24	Надання невідкладної допомоги в ортопедичній стоматології
25	Терапевтична і хірургічна підготовка порожнини рота до протезування
26	Організація ортодонтичної допомоги дітям, підліткам і дорослим Головні епідеміологічні та статистичні показники. Диспансеризація в ортодонтії
27	Морфологічна і функціональна характеристика фізіологічного прикусу в різні вікові періоди
28	Особливості діагностики зубощелепних аномалій у різні вікові періоди (клінічний метод, біометрія діагностичних моделей щелеп, рентгенологічні методи, фото- й антропометрія, функціональні методи)
29	Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування соматичних порушень
30	Особливості клініки, лікування і профілактики аномалій окремих зубів залежно від віку

Примітка: теми рефератів рекомендуються згідно плану семінарів на заочних базах

VII. ПЕРЕЛІК І КІЛЬКІСТЬ МАНІПУЛЯЦІЙ, ЯКІ МАЄ ВИКОНАТИ ІНТЕРН, НАВЧАЮЧИСЬ В ІНТЕРНАТУРІ

№ п/п	Назва практичних методик та навичок	Ступінь оволодіння		Мінімальна кількість	
		знати	вміти	заочна база	кафедра
1	Оцінка стану м'яких тканин обличчя, лімфатичних і слинних залоз, твердих тканин зуба, пародонта і слизової оболонки порожнини рота		+	300	150
2	Електроодонтодіагностика		+	50	20
3	Діагностичні проби (Писарєва-Шіллера, вакуумна, Парма та ін.)		+	30	50
4	Спеціальні методи дослідження: - люмінесцентна діагностика - цитологічне дослідження - ортопантомографія - контактна рентгенографія - радіовізіографія - 3D рентгенографія - гальванометрія - апекслокація та ін.	+	+ + + + + +	50	50
5	Визначення резистентності емалі (ТЕР-тест)		+	10	10
6	Визначення чутливої рецепції тканин і органів щелепно-лицьової ділянки		+	5	5
7	Обчислення гігієнічних і пародонтальних індексів (Гріна-Вермільйона, Рамфьорда, SPITN, PMA, PI та ін.)		+	30	30
8	Забір матеріалу (мазків і біоптатів) для цитологічного і патоморфологічного досліджень		+	5	5
9	Зняття відбитків щелеп			50	50
10	Оцінка стану прикусу		+	100	50
11	Препарування каріозних порожнин		+	300	150
12	Ендодонтична обробка кореневих каналів		+	100	50

13	Пломбування кореневих каналів		+	100	50
14	Пломбування каріозних порожнин усіх класів		+	300	150
15	Ремінералізуюча терапія		+	150	50
16	Закриття фісур герметиком		+	10	10
17	Навчання правилам гігієни порожнини рота		+	30	50
18	Місцеве знеболювання щелепно-лицьової ділянки		+	100	50
19	Лікування пульпіту в зубах із незавершеним формуванням кореня		+	5	5
20	Лікування періодонтиту в зубах із незавершеним формуванням кореня		+	5	5
21	Лікування періодонтиту консервативно-хірургічним методом	+		2	3
22	Лікування пульпіту консервативним методом		+	10	5
23	Лікування пульпіту вітальним методом		+	20	20
24	Лікування пульпіту девітальним методом		+	50	20
25	Діатермокоагуляція пульпи при пульпіті		+	20	20
26	Інтраканальний електрофорез		+	10	5
27	Видалення зубного нальоту, каменя (механічним та апаратним методом)		+	150	100
28	Усунення травматичної оклюзії при хворобах пародонта, вибіркоче пришліфування зубів	+		10	10
29	Накладання тимчасових шин		+	5	5
30	Місцеве терапевтичне лікування захворювань тканин пародонта		+	20	10
31	Лікування гострих форм стоматиту		+	5	5
32	Видалення зубів типовим методом		+	100	30
33	Видалення зубів атиповим методом	+		10	10
34	Видалення тимчасових і постійних зубів		+	50	50
35	Хірургічне лікування захворювань	+		5	5

	тканин пародонта				
36	Пластика вуздечки губ, язика, вестибулопластика	+		5	5
37	Асистування при хірургічних операціях у щелепно-лицьовому стаціонарі	+		2	2
38	Розтин абсцесу і флегмони		+	5	5
39	Розтин слизової оболонки при перикоронаритах		+	5	5
40	Зупинка кровотечі при травмах		+	3	2
41	Зупинка кровотечі з лунки видаленого зуба		+	3	2
42	Накладання і зняття шин при переломах щелеп		+	3	2
43	Вправлення вивиху скронево-нижньощелепного суглоба		+	3	2
44	Надання невідкладної допомоги при непритомності, шокові, колапсі		+	5	10
45	Підготовка коронок зубів до протезування		+	10	10
46	Препарування зуба під вкладку і моделювання її		+	5	5
47	Визначення класу дефекту зубних рядів		+	10	20
48	Визначення жувальної ефективності за Агаповим М. І.		+	10	20
49	Припасування і фіксація коронок		+	10	10
50	Припасування і фіксація вінірів		+	4	2
51	Визначення стану прикусу		+	5	5
52	Визначення особливостей оклюзії		+	5	5
53	Оцінка рухів нижньої щелепи		+	5	5
54	Виконання клінічних функціональних проб		+	10	10
55	Моделювання куксової вкладки і подальша її фіксація		+	5	5
57	Корекція незнімних і знімних ортопедичних та ортодонтичних конструкцій		+	10	10
58	Зняття коронок		+	15	5
59	Застосування транспортних шин згідно з показаннями		+	1	2
60	Усунення факторів ризику		+	5	5

	розвитку ЗЩА				
61	Оцінка гігієнічного стану порожнини рота за наявності ортопедичних та ортодонтичних конструкцій		+	5	5
62	Навчання пацієнтів правилам гігієни ротової порожнини і догляду за ортопедичними й ортодонтичними конструкціями		+	10	10
63	Призначення корегувальної міогімнастики при ЗЩА	+		5	5
64	Психотерапія для дітей і батьків під час ортодонтичного лікування	+		2	2
65	Соціальна консультація сім'ї ортодонтичного хворого	+		2	2
66	Визначення вад розвитку лицьового черепа		+	5	2
67	Оцінка показань і протипоказань до ортодонтичного лікування з урахуванням віку пацієнта	+		5	5
68	Проведення біометрії моделей щелеп	+		5	4
69	Призначення засобу функціональної корекції патології прикусу	+		5	4
70	Складання плану реабілітації хворих із щелепно-лицьовими травмами	+		3	2
71	Зішліфовування горбів тимчасових зубів		+	5	5
72	Фіксація ретейнера	+		2	2
73	Фіксація ланки еластичного ланцюжка	+		2	2
74	Корекція вимови	+		2	2

VIII. КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІКАРЯ-СТОМАТОЛОГА

*Наказ МОЗ України № 117 від 29.03.2002 р. із змінами, внесеними згідно з
наказом МОЗ України від 14.02.2012 р. № 121*

Завдання та обов'язки. Керується чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, організацію стоматологічної допомоги.

Застосовує сучасні методи діагностики та лікування захворювань ротової порожнини та щелепно-лицевої ділянки.

Надає невідкладну стоматологічну допомогу при гострих запальних процесах, травматичних пошкодженнях, кровотечах, а також допомогу при анафілактичному шоці, гострій серцевій та дихальній недостатності, гіпоксії, набряку гортані, при попаданні чужорідних тіл у дихальні шляхи, гіпертонічному синдромі.

Здійснює нагляд за побічними реакціями/діями лікарських засобів.

Працює в тісному контакті з суміжними спеціалістами та службами.

Бере участь у моніторингу здоров'я населення, сприяє поширенню медичних знань серед населення.

Дотримується принципів медичної деонтології.

Планує роботу та проводить аналіз її результатів.

Керує роботою середнього медичного персоналу.

Веде лікарську документацію.

Постійно удосконалює свій професійний рівень.

Повинен знати: чинне законодавство та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я;

основи права в медицині;

права, обов'язки та відповідальність лікаря-стоматолога;

організацію стоматологічної допомоги;

показники роботи лікувально-профілактичної установи, диспансерного нагляду та лікарського контролю;

сучасну класифікацію захворювань ротової порожнини та щелепно-лицевої ділянки;

пріоритетні технології, що застосовуються в сучасній стоматологічній практиці;

клініку, профілактику та діагностику стоматологічних захворювань;

засоби індивідуального захисту від гострих респіраторних захворювань та особливо небезпечних інфекцій;

форми і методи санітарної освіти серед населення;

правила оформлення медичної документації;

передові інформаційні та Інтернет технології;

сучасну наукову літературу та науково-практичну періодику за фахом, методи її аналізу та узагальнення.

Кваліфікаційні вимоги до лікаря-стоматолога: повна вища освіта (спеціаліст, магістр) за напрямом підготовки “Медицина”, спеціальністю “Стоматологія”. Спеціалізація за фахом “Стоматологія” (інтернатура, курси спеціалізації). Наявність сертифіката лікаря-спеціаліста. Без вимог до стажу роботи.

Лікар-стоматолог повинен вміти: проводити обстеження стоматологічного хворого, застосовуючи основні та допоміжні методи;

проводити диференційну діагностику основних стоматологічних захворювань;

діагностувати аномалії розвитку зубів, деформації щелеп та прикусу;

діагностувати захворювання слинних залоз;

застосовувати різні види знеболювання за показаннями;

проводити терапевтичне, ортопедичне, хірургічне лікування і здійснювати при наявності відповідних показань профілактику таких захворювань у дорослих та дітей:

- некаріозних уражень твердих тканин зуба (шліфування, ремінералізуюча терапія, пломбування з використанням композитних та інших матеріалів);
- карієсу зубів (ремінералізуюча терапія, закриття фісур, препарування каріозних порожнин, виготовлення та застосування ізолюючих прокладок, тимчасових і постійних пломбуючих матеріалів, шліфування та полірування пломб за показаннями);
- пульпіту (вітальний та девітальний метод, ампутація та екстирація пульпи, комбінований метод, надання невідкладної допомоги);
- періодонтиту (механічна, хімічна та медикаментозна обробка корневих каналів, розширення їх і пломбування, застосування фізіотерапевтичних методів, надання невідкладної допомоги);
- захворювань пародонту (гінгівіт, пародонтит, пародонтоз, ідіопатичні захворювання, пародонтоми);
- захворювань слизової оболонки порожнини рота (травматичні ушкодження, інфекційні, інфекційно-алергічні захворювання, ураження слизової оболонки ротової порожнини при інтоксикаціях, гіпо- та авітамінозах, захворюваннях крові, ендокринної, серцево-судинної, нервової систем, шкіри, шлунково-кишкового тракту, колагенозах, дерматозах, передракових захворюваннях);
- хейлітів, аномалій та захворювань язика;
- невrogenних захворювань щелепно-лицевої ділянки;
провести клінічне обстеження хворого з хірургічними стоматологічними захворюваннями, травмами;
провести просте видалення зуба, надати хірургічну допомогу при гострому запальному процесі щелепно-лицевої ділянки, при травмі;
визначити показання до госпіталізації;

проводити ортопедичне лікування та профілактику таких захворювань:

- патологічне стирання зубів та його ускладнень,
- часткова відсутність зубів,
- повна відсутність зубів,
- захворювання висково-нижньощелепного суглоба, обумовлені порушеннями в зубощелепній системі;

виготовити незнімні та знімні нескладні конструкції зубних протезів (штифтові зуби, коронки, містковидні протези тощо).

ІХ. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бернадский Ю.И. Основы челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии / Ю.И. Бернадский – М.: Мед. лит., 2007. – 404с.
2. Виноградова Т.Ф. Атлас по стоматологическим заболеваниям у детей / Т.Ф. Виноградова - М.: «Медпресс-инфо», 2007. - 168 с.
3. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Фантомний курс / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин – Київ: Медицина, 2007. – Т.1. - 304 с.
4. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Методи обстеження хворого / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин – Київ: Медицина, 2007. – Т.2. - 408 с.
5. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Захворювання пародонта / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, М.Ю. Антоненко, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин – Київ: Медицина, 2007. – Т.3. - 616 с.
6. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Захворювання слизової оболонки порожнини рота / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин, Ж.І. Рахній – Київ: Медицина, 2007. – Т.4. - 640 с.
7. Дубровина Е. В. Местная анестезия в стоматологии. Атлас / Е.В. Дубровина - Полтава, 2010. - 487с.
8. Калюжна Л.Д. Хвороби шкіри обличчя слизової оболонки ротової порожнини та червоної облямівки губ: навч. посібн. / Л.Д. Калюжна, Г.Ф. Білоклицька – К., 2007. - 271с.
9. Куцевляк В.И. Ортодонтия. Учебное пособие для студентов стоматологического факультета, врачей-интернов / В.И. Куцевляк – Харьков: Крокос, 2006. – 327с.
10. Маланчук В.А. Логвиненко И.П., Маланчук Т.О. Хирургическая стоматология и челюстно-лицевая хирургия / В.А. Маланчук, И.П. Логвиненко, Т.О. Маланчук – К, 2011. – Т.1. - 672с.+ 16с. цветн. вкл.
11. Маланчук В.А. Логвиненко И.П., Маланчук Т.О. Хирургическая стоматология и челюстно-лицевая хирургия / В.А. Маланчук, И.П. Логвиненко, Т.О. Маланчук – К, 2011. – Т.2. - 608с.+ 16с. цветн. вкл.
12. Назаров В.М. Нейростоматология / В.М. Назаров – Akademia, 2008. – 255 с.
13. Попович З.Б. Рентгенодіагностика захворювань зубів та тканин пародонту у дитячому та підлітковому віці / З.Б. Попович, М.М. Рожко, Е.В. Безвушко – Ів.-Франківськ: Нова зоря, 2001. – 224 с.
14. Рожко М.М. Ортопедическая стоматология / М.М. Рожко, В.П. Неспрядько - К.: Книга-плюс, 2003. - 552с.

- 15.Скрипник І.М. Невідкладні стани у стоматологічній практиці: навч.посіб. / І.М. Скрипник, П.М. Скрипников, Л.Я. Богашова, О.Ф. Гопко - К.: ВСВ «Медицина», 2013. - 224 с.
- 16.Стоматологія: підручник: У 2 книгах / М.М. Рожко, З.Б. Попович, П.М. Скрипников та ін.; за ред.. проф. М.М. Рожка. - К.: ВСВ «Медицина», 2013. - 872 с.
- 17.Терапевтична стоматологія / за редакцією проф. Ніколішина А.К - Полтава: Дивосвіт, 2005. – Т.1. - 309с.
- 18.Терапевтична стоматологія / за ред. проф. Ніколішина А.К. - Полтава: Дивосвіт, 2007. – Т.2 - 304с.
- 19.Тимофеев А.А. Руководство по челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии / А.А. Тимофеев - Medbooks, 2012. - 1048с.
- 20.Тимофеев О.О. Щелепно-лицева хірургія / О.О.Тимофеев - К.: Медицина, 2011. - 752 с.
21. Тимофеев О.О. Захворювання слинних залоз / О.О. Тимофеев – Львів: «ВНТЛ-Класика», 2007. – 160 с.
- 22.Флис П.С. Ортодонтия / П.С. Флис – К.: Медицина, 2008. – 360 с. + 4с. цв. вкл.
23. Хоменко Л.А. Профилактика стоматологических заболеваний / Л.А. Хоменко - К.: „Книга плюс”, 2007. - 128 с.
- 24.Хоменко Л.А. Терапевтическая стоматология детского возраста / Л.А. Хоменко - К.: «Книга плюс», 2007. - 815 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аболмасов Н.Г. Ортодонтия: Учебное пособие / Н.Г. Аболмасов, Н.Н. Аболмасов - М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 424с.
2. Биберман Я. М. Одонтогенные воспалительные заболевания / Я.М. Биберман – М.: ГОУ ВУНМЦ, 2008. – 108 с.
3. Бичун А.Б. Неотложная помощь в стоматологии / А.Б. Бичун, А.В. Васильев, В.В. Михайлов – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. – 320 с.
4. Богашова Л. Я. Неотложная помощь в хирургической стоматологии / Л.Я. Богашова, В.Л. Мельник, В.М. Чмель, И.Б. Шевченко – Полтава, 2008. – 136 с.
5. Борисенко А.В. Практична парадонтологія / А.В. Борисенко – К., 2011. - 472 с.
6. Галич Л.Б. Клініка і лікування вроджених щілин верхньої губи та піднебіння / Л.Б. Галич - Полтава: «Астрія», 2005. – 79с.
7. Головка Н. В. Ортодонтичні апарати / Н.В. Головка - Вінниця: «Нова книга», 2006. – 216с.
8. Головка Н.В. Профілактика зубощелепних аномалій / Н.В. Головка – Вінниця: «Нова книга», 2005. – 271с.

9. Грицай Н.М. Нейростоматологія / Н.М. Грицай, Н.О. Кобзиста - К.: Здоров'я, 2001. - 144 с.
10. Дмитриева К.С. Пародонтит / К.С. Дмитриева – М.: МЕДпресс-информ, 2007. – 207 с.
11. Дорошенко С.І. Синдроми в ортодонції / С.І. Дорошенко – К.: Здоров'я, 2008. – 96с.
12. Дорошенко С.И. Основы телерентгенографии / С.И. Дорошенко, Е.А. Кульгинский - К.: Здоров'я, 2007. – 72с.
13. Казарина М.Н. Глосалгия: этиология, клиника, лечение / М.Н. Казарина - М.: НГМА, 2008. – 124 с.
14. Каськова Л.Ф. Алергічні стоматити у дітей: [навч. посібник для студентів та лікарів-інтернів стомат. факультету вищих мед. закладів III-IV рівнів акредитації] / Л.Ф. Каськова, О.О. Карпенко, Л.Ф. Чуприна та ін. - Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011. - 104с.
15. Каськова Л.Ф. Герпетична інфекція в дитячій стоматології: [навч. посібник для студентів та лікарів-інтернів стомат. факультету вищих мед. закладів III-IV рівнів акредитації] / Л.Ф. Каськова, О.В. Хміль, І.О. Сіркович - Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011. - 120с.
16. Кононенко Ю.Г. Местное обезболивание в амбулаторной стоматологии. - 3-е изд / Ю.Г. Кононенко, Н.М. Рожко, Г.П. Рузин – Киев: Книга плюс, 2012. – 96с.
17. Кононенко Ю.Г. Клінічний довідник лікаря стоматолога загального профілю. Клініка, діагностика, методи лікування / Ю.Г. Кононенко, М.М. Рожко – К.: «Medbooks», 2012. - 348 с.
18. Косенко К.М. Критерії медико - економічної оцінки надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях. Амбулаторна допомога / К.М. Косенко - Одеса, 2001. – 361с.
19. Куроедова В.Д. Атлас ортодонтических аппаратов / В.Д. Куроедова, В.Н. Ждан, Л.Б. Галич - Полтава: Дивосвіт, 2011. – 153с.
20. Куроедова В.Д. Проблеми ВІЛ/СНІДу в стоматології. Навчальний посібник / В.Д. Куроедова та ін. - Полтава, 2004. - 93 с.
21. Лебеденко И.Ю. Клинические методы диагностики функциональных нарушений зубочелюстной системы / И.Ю. Лебеденко, С.Д. Арутюнов, М.М. Антоник, А.А. Спутников - МЕДпресс-информ, 2011. - 112с.
22. Максименко П.Т. Затруднения и ошибки в диагностике заболеваний слизистой оболочки полости рта, губ, языка / П.Т. Максименко, А.П. Шейко - Полтава, 2012. - 120 с.
23. Николаев А.И. Практическая терапевтическая стоматология. Издание 8 / А.И. Николаев, Л.М. Цепов – М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 960с.
24. Павленко О.В., Довідник з ендодонції / О.В. Павленко, Ю.М. Беличенко, Т.М. Волосовець, С.В. Аль-Алавні – Сімферополь: Н. Оріанда, 2010. – 326 с.

- 25.Павленко О.В. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Ортопедична стоматологія / О.В. Павленко, П.М. Скрипников, Д.Р. Шиленко, О.А. Писаренко - Полтава, 2012. - Т.2. - 140 с.
- 26.Панчишин М. Неотложные состояния в стоматологической практике / М. Панчишин - К.: «Medbooks», 2012. – 210 с.
- 27.Параскевич В.Л. Дентальная имплантология / В.Л. Параскевич – Беларусь.: Медицинское информационное агентство, 2011. – 430 с.
- 28.Пачес А.И. Опухоли слюнных желез / А.И. Пачес – М.: Практическая медицина, 2009. – 470с.
- 29.Попруженко Т. В. Профилактика основных стоматологических заболеваний / Т.В. Попруженко, Т.Н. Терехова – М: МЕДпресс-информ, 2009. - 464с.
- 30.Рузин Г.П. Хирургическая стоматология в схемах и таблицах / Г.П. Рузин, А.А. Дмитриева - Винница: Новая книга, 2007. - 120 с.
- 31.Скрипникова Т.П. Клиническая эндодонтия / Т.П. Скрипникова, П.Н. Скрипников - Полтава, 2009. - 35 с.
- 32.Скрипников П.М. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Терапевтична стоматологія / П.М. Скрипников, Л. Г. Павленко, Д.Р. Шиленко, Ю.І. Мастеров – Полтава, 2009. – Том 1 - 157с.
- 33.Скрипников П.М. Захворювання пародонта у дорослих і дітей / П.М. Скрипников, Л.Г. Павленко, Т.А. Хміль, К.С. Казакова - Полтава, 2010. - 140 с.
- 34.Скрипников П.М. Амбулаторна пародонтальна хірургія / П.М. Скрипников, С.В. Коломієць - Полтава, 2011. - 136 с.
- 35.Скрипников П.М. Ураження шкіри обличчя та слизової оболонки порожнини рота вірусом простого герпесу I типу (клінічні прояви, діагностика, методи лікування, профілактика): навч. пос. / П.М. Скрипников, К.Є. Іщейкін, І.П. Кайдашев та ін. - Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. - 84 с.
- 36.Ткаченко П.І. Дитяча хірургічна стоматологія. Амбулаторний прийом: [навч. посібник для студентів стомат. факультету вищих мед. закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів] / П.І. Ткаченко, С.О. Білоконь, О.В. Гуржій та ін. - Полтава: АСМІ, 2011. - 102с.
- 37.Ткаченко П.І. Гострі одонтогенні процеси щелепно-лицевої ділянки в дітей (періостит, остеомієліт, лімфаденіт): навч. посібник для студентів стомат. факультету вищих мед. закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів / П.І. Ткаченко - Львів: Компакт-ЛВ, 2006. - 104с.
- 38.Хорошилкина Ф.Я. Ортодонтия. Дефекты зубов, зубных рядов, аномалии прикуса, морфофункциональные нарушения в челюстно-лицевой области и их комплексное лечение / Ф.Я. Хорошилкина - М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2006. - 544 с.:ил.

39. Цветкова Л.А. Заболевания слизистой оболочки полости рта / Л.А. Цветкова, С.Д. Арютюнов, Л.В. Петрова, Ю.Н. Перламутров - Москва.: МЕДпресс-информ, 2006. - 201с.
40. Шинкевич В.І., Кайдашев І.П. Карієс зубів: навчальний посібник / В.І. Шинкевич, І.П. Кайдашев - Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 98 с.

Х. ПЕРЕЛІК ТА ЗРАЗКИ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІНТЕРНІВ

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТАЦІЇ ЛІКАРЯ-ІНТЕРНА

1. Навчальний план і програма зі спеціальності.
2. Індивідуальний план підготовки, затверджений головним лікарем і зав. профільної кафедри.
3. Залікова книжка
4. Щоденник обліку всіх видів роботи.
5. Реферати
6. Карта обліку практичних навичок (по рокам)

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТАЦІЇ КЕРІВНИКА ІНТЕРНАТУРИ БАЗОВОЇ УСТАНОВИ СТАЖУВАННЯ

1. Накази, інструктивні документи МОЗ України:
 - №291 від 19.09.96 р., “Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників медичних і фармацевтичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації”
 - №621 від 21.11.2005 р. „Про внесення змін до наказу №81 від 23.02.2005 р. «Перелік спеціальностей та строки навчання в інтернатурі випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів, медичних факультетів університетів».
 - № 763 від 20.11.2006 р. «Про запровадження ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок3.Стоматологія» як складової частини державної атестації лікарів-інтернів, які навчаються в інтернатурі за спеціальністю «Стоматологія»,
2. Типовий навчальний план і програма зі спеціальності.
3. Список лікарів-інтернів, які навчаються в базовій установі стажування.
4. Результати перевірки базового контролю знань та умінь лікарів-інтернів, піврічних та річних атестацій (протоколи, звіти)
5. Табель обліку робочого часу лікаря-інтерна, який навчається за контрактом.
6. Графік роботи лікарів-інтернів у відповідності з індивідуальними планами лікарів-інтернів, затверджений головним лікарем
7. Перелік рефератів, які виносяться на заочну частину навчання (по роках).

8. План семінарських занять з лікарями-інтернами, затверджений головним лікарем. Методичні розробки семінарських занять, розроблені викладачами кафедри.
9. Журнал обліку відвідування семінарських занять та успішності лікарів-інтернів в заочній частині.
10. Графіки чергувань (2 рази на місяць), затверджений головним лікарем.
11. Перелік практичних навичок (по рокам).
12. План науково-дослідницької роботи лікарів-інтернів.
13. План виховної роботи з лікарями-інтернами.
14. Матеріали щодо підготовки до ліцензійного іспиту «Крок3.Стоматологія» (електронні, буклети минулих років, роздруковані тести, результати тестування).
15. Журнал обліку зауважень та пропозицій при відвідуванні бази викладачами профільної кафедри.

ЗРАЗОК СПИСКУ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ

№ п/п	Прізвище, ім'я, по-батькові	Рік народження	Рік закінчення і назва вузу	Сімейний стан	Спеціальність	Назва базового закладу, адреса	Місце розподілу	Домашня адреса, телефон

Зразок ведення щоденника

обліку всіх видів робіт лікаря-інтерна

8 ⁰⁰ -12 ⁰⁰	Приєм хворих (з зазначенням діагнозу та проведеного лікування), робота в кабінетах (фізіотерапевтичний, рентгенологічний, методичний), у стаціонарі ЩЛХ, відділенні реанімації та інтенсивної терапії, ургентні чергування та інш.
12 ⁰⁰ -13 ⁰⁰	Заповнення медичної документації.
13 ⁰⁰ -15 ¹²	Семінари, клінічні розгляди хворих, клінічні конференції, експертна оцінка історій хвороб, науково-дослідна робота.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Белоклицкая Г.Ф. Азбука ручного скейлинга: посobie [для врачей] / Г.Ф. Белоклицкая, Т.Б. Волинская. - К.: КИТ, 2011.- 68с.
2. Бернадский Ю.И. Основы челюстно-лицевой хирургии и хирургической

- стоматології: [учебн. пособие для студ.-субординаторов мед. институтов, стоматологов-интернов и курсантов институтов и академий усовершенствования (последипломного обучения) врачей] / Ю.И. Бернадский. - М.: Мед. лит., 2007.-404с.
3. Дубровина Е.В. Местная анестезия в стоматологии. Атлас / Е.В. Дубровина. - Полтава: ФОП Говоров С.В., 2010. - 488с.
 4. Калюжна Л.Д. Хвороби шкіри обличчя слизової оболонки ротової порожнини та червоної облямівки губ: навч.посібн. [для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закл. післядипл.освіти] / Л.Д. Калюжна, Г.Ф. Білоклицька. – К.: Грамота, 2007. - 280с.
 5. Куцевляк В.И. Ортодонтия: [учебное пособие для студентов стомат.факультета, врачей-интернов] / В.И. Куцевляк. – Харьков: Крокус, 2006.-328с.
 6. Маланчук В.А. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія у двох томах. Том 2: підруч. [для студ. стомат. факультетів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації, лікарів-інтернів, хірургів-стоматологів, щелепно-лицевих хірургів-пластиків] / В.А. Маланчук, И.П. Логвиненко, Т.О. Маланчук. – К.: Логос, 2011.- 608с.
 7. Маланчук В.О. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія у двох томах. Том 1: [підруч. для студ. стомат. факультетів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації, лікарів-інтернів, хірургів-стоматологів, щелепно-лицевих хірургів-пластиків] / В.О. Маланчук. – К.: Логос, 2011. – 669с.
 8. Невідкладні стани у стоматологічній практиці: [навч. посібник для лікарів-інтернів і лікарів-курсантів закл. (факульт.) післядипломної освіти] / І.М. Скрипник, П.М. Скрипников, Л.Я. Богашова, О.Ф. Гопко. – К.: ВСВ Медицина, 2013.-224с.
 9. Основи стоматологічної діяльності (організаційно-правові, гігієнічні, деонтологічні): навч.-довідниковий посібник для студ. стомат. факультетів вузів, лікарів-інтернів, магістрантів, клінічних ординаторів, практичних лікарів / [В.Ф. Москаленко, В.Г. Бардов, ВО. Маланчук та ін.]- [Вид. 2-е]. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 440 с.
 10. Рожко М.М. Ортопедична стоматологія: підруч. [для студ. стомат. факультетів, магістрантів, аспірантів, клінічних ординаторів, лікарів-стоматологів] / М.М. Рожко, В.П. Неспрядько. – К.: Книга плюс, 2003.-552с.
 11. Стоматологія у двох книгах. Книга 1: підруч. для лікарів-інтернів стомат. факультетів післядипл. освіти, магістрантів, аспірантів, клініч. ординаторів, лікарів-стоматологів / [Рожко М.М., Попович З.Б., Куроедова В.Д. та ін.]; за ред. проф. М.М. Рожка. – К.: ВСВ Медицина, 2013.- 872с.
 12. Стоматологія: Нормативне виробничо-практичне видання: збірник для керівників лікувально-профілактичних установ, їх заступн., зав. відділень та широкого загалу спеціалістів / [відповід. редактор Т.В. Марушно]. – К.: МНІАЦ медичної статистики; МВЦ Медінформ, 2014. – 748 с.
 13. Терапевтическая стоматология детского возраста: учебник для студ. стомат.

факультетов, інтернов и врачей-стоматологов / [Хоменко Л.А., Чайковский Ю.Б., Савичук А.В.]; под ред. проф. Л.А. Хоменко. – К.: Книга плюс, 2010.-806с.

14. Тимофеев А.А. Руководство по челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии: [учебн. пособие для студ. и врачей-стоматологов, врачей смежных специальностей] / А.А. Тимофеев.-[5-е изд.]. – К.: Червона Рута-Туре, 2012.-1048с.
15. Тимофеев О.О. Захворювання слинних залоз: [підруч. для студ. старших курсів мед. вузів, щелепно-лицевих хірургів, хірургів-стоматологів, лікарів-стоматологів і лікарів суміжних спеціальностей] / О.О. Тимофеев. – Львів: ВНТЛ-Класика, 2007.-160с.
16. Тимофеев О.О. Щелепно-лицева хірургія: [підручник для студ. стомат. факультетів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації, лікарів-інтернів, лікарів-стоматологів, курсантів і лікарів суміжних спеціальностей] / О.О. Тимофеев. – К.: Медицина, 2011.-752с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аболмасов Н.Г. Ортодонтия: учебное пособие [для студ. стомат. институтов и факультетов; практических врачей] / Н.Г. Аболмасов, Н.Н. Аболмасов. – М.: МЕДпресс-информ, 2008.-424 с.
2. Алергічні стоматити у дітей: навч. посібник для студ. та лікарів-інтернів стомат. факультету вищ. мед. закл. III-IV рівнів акредитації / [Л.Ф. Каськова, О.О. Карпенко, Л.Ф. Чуприна та ін.]. – Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011.-104 с.
3. Атлас ортодонтических аппаратов / [Куроедова В.Д., Ждан В.Н., Галич Л.Б. и др.]. – Полтава: Дивосвіт, 2011.-154 с.
4. Бичун А.Б. Неотложная помощь в стоматологии: руководство [для врачей-стоматологов, руководителей стоматологических подразделений, студ. старших курсов стомат. факультетов; может быть полезно сотрудникам органов управления здравоохранения и страховых мед. компаний] / А.Б. Бичун, А.В. Васильев, В.В. Михайлов. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009.-320с.
5. Борисенко А.В. Практична пародонтологія: [видання для стоматологів, лікарів інших спеціальностей, слухачів курсів післядипломної освіти, лікарів-інтернів, студ. мед. вузів] / А.В. Борисенко. – К.: Доктор-Медіа, 2011.-472с.
6. Галич Л.Б. Клініка і лікування вроджених щілин верхньої губи та піднебіння: [навч. посібник для студ. стомат. факультетів, інтернів та лікарів-стоматологів] / Л.Б. Галич. – Полтава: Астрея, 2005.-80с.
7. Головка Н.В. Ортодонтичні апарати: [навч. посібник для студ. стомат. факультетів, інтернів та лікарів-стоматологів] / Н.В. Головка. – Вінниця: Нова книга, 2006.-216с.
8. Головка Н.В. Профілактика зубощелепних аномалій: [посібник для лікарів-стоматологів, студ. стомат. факультетів вищ. мед. учбових закл.] / Н.В.

- Головка. - Вінниця: Нова книга, 2005.-272с.
9. Дитяча хірургічна стоматологія. Амбулаторний прийом: навч. посіб. для студ. стомат. факультету вищ. мед. закл. IV рівня акредитації та лікарів-інтернів / [П.І. Ткаченко, С.О. Білоконь, О.В. Гуржій та ін.]. – Полтава: АСМІ, 2011.-102с.
 10. Дмитриева Л.А. Пародонтит: [учебн.пособие является дополнительным материалом для освоения программы раздела «Заболевания пародонта» на циклах повышения квалификации стоматологов] / Л.А. Дмитриева. – М.: МЕДпресс-информ, 2007.-504с.
 11. Довідник з ендодонтії: [підручник для мед. вузів] / О.В. Павленко, Ю.М. Беличенко, Т.М. Волосовець, С.В. Аль-Алавні. – Сімферополь: Н. Оріанда, 2010.-326с.
 12. Дорошенко С.И. Основы телерентгенографии: учебн. пособие [для студ. мед. вузов, интернов, курсантов и специалистов-рентгенологов, ортодонтів, хирургов] / С.И. Дорошенко, Е.А. Кульгинский. – К.: Здоров'я, 2007. – 72 с.
 13. Дорошенко С.І. Синдроми в ортодонтії: [навч. посібник для студ. мед. вузів, інтернів, курсантів, ортодонтів, хірургів] / С.І. Дорошенко. – К.: Здоров'я, 2008.-96с.
 14. Заболевания слизистой оболочки полости рта: [учебное пособие для системы послевузовского профессионального образования врачей-стоматологов] / Л.А. Цветкова, С.Д. Арютюнов, Л.В. Петрова, Ю.Н. Перламутров. – М.: МЕДпресс-информ, 2006.-202с.
 15. Захворювання пародонта у дорослих і дітей [навч. посібник для лікарів-інтернів стоматологів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти] / П.М. Скрипников, Л.Г. Павленко, Т.А. Хміль, К.С. Козакова. – Полтава: Вид-во УМСА, 2010.-140с.
 16. Каськова Л.Ф. Герпетична інфекція в дитячій стоматології: навч. посібник [для студ. та лікарів-інтернів стомат. факультету вищ. мед. закл. III-IV рівнів акредитації] / Л.Ф. Каськова, О.В. Хміль, І.О. Сіркович. – Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011.-120с.
 17. Клинические методы диагностики функциональных нарушений зубочелюстной системы: [учебн. пособие для системы послевузовского образования врачей-стоматологов] / И.Ю. Лебеденко, С.Д. Арутюнов, М.М. Антоник, А.А. Ступников. – М.: МЕДпресс-информ, 2011.-112с.
 18. Кононенко Ю.Г. Клінічний довідник лікаря-стоматолога загального профілю. Клініка, діагностика, методи лікування / Ю.Г. Кононенко, М.М. Рожко. – К.: Medbooks, 2012.-348с.
 19. Кононенко Ю.Г. Местное обезболивание в амбулаторной стоматологии: учебн. пособие [для студ. стомат. факультетов, интернов, стоматологов] / Ю.Г. Кононенко, Н.М. Рожко, Г.П. Рузин. - [3-е изд.]. – Киев: Книга плюс, 2012. – 96с.
 20. Куроедова В.Д. Проблеми ВІЛ/СНІДу в стоматології: навч. посібник [для лікарів-інтернів, курсантів та лікарів-стоматологів] / В.Д. Куроедова, В.О.

- Коршенко, В.В. Денисенко.-Полтава, 2004.-100с.
21. Максименко П.Т. Затруднения и ошибки в диагностике заболеваний слизистой оболочки полости рта, губ, языка: учебн. пособие [для врачей-интернов, курсантов-стоматологов, терапевтов и семейных врачей] / П.Т. Максименко, А.П. Шейко. - Полтава: Полтавский литератор, 2012.-120с.
 22. Неотложная помощь в хирургической стоматологии [навч. посібник для лікарів-інтернів і лікарів-курсантів закл. (факульт.) післядипломної освіти] / [Л.Я. Богашова, В.Л. Мельник, В.М. Чмель, И.Б. Шевченко]. – Полтава, 2008.-136с.
 23. Николаев А.И. Практическая терапевтическая стоматология: книга [для студ., интернов, ординаторов, врачей-стоматологов, преподавателей стомат. факультетов мед. ун.-в, обучающихся в системе послевузовского профессионального образования] / А.И. Николаев, Л.М. Цепов. - [8-е изд.]. - М: МЕДпресс-информ, 2008.-960с.
 24. Панчишин М. Неотложные состояния в стоматологической практике: [учебн. пособие для студ., интернов и врачей-стоматологов] / М. Панчишин. - К.: Medbooks, 2012.-210 с.
 25. Параскевич В.Л. Дентальная имплантология: [науч.-практ. издание для студ., интернов и врачей-стоматологов] / В.Л. Параскевич. – М.: Медицинское информационное агентство, 2011.-430с.
 26. Пачес А.И. Опухоли слюнных желез. Клиническое руководство: [книга для онкологов, хирургов, радиологов, оториноларингологов, стоматологов, педиатров] / А.И. Пачес. – М.: Практическая медицина, 2013.-480с.
 27. Попруженко Т.В. Профилактика основных стоматологических заболеваний: науч.-практ. издание [для студ., стажеров и врачей-стоматологов] / Т.В. Попруженко, Т.Н. Терехова. – М: МЕДпресс-информ, 2009. - 464с.
 28. Посібник з стоматології: для організаторів охорони здоров'я, керівників стомат. закл., лікарів-стоматологів, викладачів, студ. стомат. факультетів / [А.І. Антоненко, М.Ю. Бахуринський, В.С. Бурдейний та ін.]; під ред. проф. К.М. Косенка.-Одеса: Астропринт, 2002. – 380с.
 29. Профілактика стоматологічних захворювань: навч. посібник для студ., лікарів-інтернів та лік.-стоматологів / [Н.І. Смоляр, О.М. Гуменюк, Т.П. Кравець та ін.]; під ред. проф. Н.І. Смоляр та О.М. Гуменюк. – Львів: Магнолія-2006, 2012. – 368 с.
 30. Рузин Г.П. Хирургическая стоматология в схемах и таблицах: учебн. пособие [для студ. стомат. факультетов высших мед. учреждений IV уровня аккредитации и врачей-интернов] / Г.П. Рузин, А.А. Дмитриева. – Винница: Новая книга, 2007.-120с.
 31. Скрипников П.М. Амбулаторна пародонтальна хірургія: навч. посібник [для студ., інтернів та лікарів-стоматологів] / П.М. Скрипников, С.В. Коломієць. – Полтава: Інарт, 2011.-136с.
 32. Скрипникова Т.П. Клиническая эндодонтия. Протейпер юниверсал, клиническое применение: учеб. пособие [для студ., интернов и врачей-

- стоматологов] / Т.П. Скрипникова, П.Н. Скрипников, В.А. Дубина. – Полтава: Инарт, 2009.-36с.
33. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Ортопедична стоматологія. Том 2 / [О.В. Павленко, П.М. Скрипников, Д.Р. Шиленко, О.А. Писаренко]. – Полтава: [б.в.], 2012.-140с.
 34. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Терапевтична стоматологія. Том 1 / [П.М. Скрипников, Л.Г. Павленко, Д.Р. Шиленко, Ю.І. Мастеров]. – Полтава: [б.в.], 2009.-157с.
 35. Ураження шкіри обличчя та слизової оболонки порожнини рота вірусом простого герпесу I типу (клінічні прояви, діагностика, методи лікування, профілактика): навч. пос. для лікарів-інтернів та лікарів-стоматологів / [П.М. Скрипников, К.Є. Іщейкін, І.П. Кайдашев та ін.]. – Полтава: АСМІ, 2013.-84с.
 36. Флис П.С. Ортодонтия: [учебник для студ., врачей-интернов, -курсантов стомат. факультетов высших мед. учебных заведений III - IV уровней аккредитации, а также последипл.образования] / П.С. Флис.-К.: Медицина, 2008.-360с.
 37. Хорошилкина Ф.Я. Ортодонтия. Дефекты зубов, зубных рядов, аномалии прикуса, морфофункциональные нарушения в челюстно-лицевой области и их комплексное лечение: [учебное пособие для стоматологов-интернов, клинических ординаторов, аспирантов, ортодонтов, ортопедов] / Ф.Я. Хорошилкина. - М.: ООО Медицинское информационное агенство, 2006.-544с.
 38. Шинкевич В.І. Карієс зубів: навч. посібник [для лікарів-інтернів факультетів післядипломної освіти вищ. мед. закл. III-IV р.а., магістрів, клінічних ординаторів, лікарів-стоматологів] / В.І. Шинкевич, І.П. Кайдашев. – Полтава: АСМІ, 2011.-98с.